

ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΞΕΝΑΓΗΣΕΩΝ ΣΕ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ

Θέμιδα Α. Νασσοπούλου
Ξεναγός Εθνικών Δρυμών & Υγροτόπων, MSc Biological Diversity

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Παρουσιάζεται η δυνατότητα της διοργάνωσης εκπαιδευτικών - περιβαλλοντικών εκδρομών, από επαγγελματία 'Οικοξεναγό' (Ξεναγός Εθνικών Δρυμών και Υγροτόπων), σε περιοχές με ιδιαίτερη οικολογική αξία όπως Εθνικοί Δρυμοί, Υγρότοποι, Αισθητικά Δάση, Διατηρητέα Μνημεία της Φύσης. Ο επισκέπτης κάθε ηλικίας, επιπέδου μόρφωσης και φυσικών δυνατοτήτων μπορεί να απολαύσει τα πανέμορφα δάση και τις λίμνες της χώρας μας όλες τις εποχές του χρόνου. Παρουσιάζεται ως παράδειγμα μιας τέτοιας δραστηριότητας η μονοήμερη επίσκεψη ομάδας 25 φοιτητών πανεπιστημιακής σχολής στον Υγρότοπο Κορώνειας – Βόλβης (Ν. Θεσσαλονίκης). Γίνεται παρουσίαση του χρονοδιαγράμματος, των σταθμών σε Διατηρητέα Μνημεία της Φύσης, στο Παραλίμνιο Δάσος της Απολλωνίας, σε θέσεις κατάλληλες για ορνιθοπαρατήρηση, καθώς και σε Μνημεία Πολιτισμικής Κληρονομιάς της περιοχής. Αναφέρονται στοιχεία από τη γεωμορφολογία του Υγροτόπου, το καθεστώς προστασίας, την οικολογική του αξία, τους κινδύνους που απειλούν το τοπικό οικοσύστημα. Δίνονται παραδείγματα σημαντικών και σπάνιων στοιχείων χλωρίδας, πανίδας, μυκοχλωρίδας, εντομοπανίδας με πρωτότυπες φωτογραφίες από το αρχείο της συγγραφέως.

ORGANIZING A GUIDE IN PROTECTED AREAS

Themis Nasopoulou
Guide in National Parks and Wetlands, MSc Biological Diversity

ABSTRACT

The present paper provides awareness of the possibility to organize educational / environmental tours, with the participation of a professional 'Ecoguide' (Guide in National Parks and Wetlands), in places of particular ecological value, like National Parks, Wetlands, Forests, Monuments of Nature. Visitors of any age group, educational level and physical condition can be amused by a trip in the beautiful forests and lakes of our country throughout any season of the year. As an example of such an activity, an one-day trip of a group of 25 university students to the Wetland of Koronia – Volvi (Prefecture of Thessaloniki), is presented. The time-plan with stops at local Monuments of Nature, the Riverine Forest of Apollonia, places suitable for birdwatching and monuments of cultural importance, is presented. References are made on the wetland's geomorphology, the protection status, its ecological values and environmental dangers. Examples of important and rare species of flora, fauna, insects, fungi are given through prototype photographs from the author's personal archive.

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο οικοτουρισμός και η ενασχόληση με περιβαλλοντικά ζητήματα είναι δραστηριότητες που στη χώρα μας βρίσκονται υπό εκκρόλαψη. Ας μην ξεχνούμε ότι Ελλάδα δεν είναι μόνο τα ηλιόλουστα νησιά και τα γνωστά ιστορικά μνημεία αλλά και τόσα άλλα άγνωστα μέρη που χρειάζονται εξερεύνηση και προστασία.

Σκοπός της εργασίας είναι να καταστεί γνωστή τη δυνατότητα της διοργάνωσης και διεξαγωγής εκπαιδευτικών - περιβαλλοντικών εκδρομών, σε συνεργασία με επαγγελματίες Οικοξεναγούς (Ξεναγούς Εθνικών Δρυμών και Υγροτόπων), σε περιοχές με ιδιαίτερη οικολογική αξία όπως Εθνικοί Δρυμοί, Υγρότοποι, Αισθητικά Δάση, Διατηρητέα Μνημεία της Φύσης [1-13].

Οι Ξεναγοί Εθνικών Δρυμών (ή 'Οικοξεναγοί') αποφοιτούν από τμήματα Κρατικών ΙΕΚ 2-ετούς φοιτήσεως και λαμβάνουν δίπλωμα πιστοποιημένο από την Ευρωπαϊκή Ένωση μετά από γραπτές και προφορικές εξετάσεις σε εθνικό επίπεδο.. Η φοίτηση περιλαμβάνει 3 εξάμηνα θεωρητικής κατάρτισης και ένα εξάμηνο πρακτικής άσκησης. Οι καταρτιζόμενοι αξιολογούνται μέσω εξετάσεων προόδου και τελικών εξετάσεων στο τέλος κάθε εξαμήνου. Κατά τη διάρκεια των σπουδών οι "Οικοξεναγοί" διδάσκονται μαθήματα όπως "Δασική Βοτανική", "Βιολογία-Οικολογία Άγριων Ζώων και Πτηνών", "Δασοκομική-Δασική Οικολογία", Ασθένειες-Προσβολές Δασών", "Εθνικοί Δρυμοί Διαχείριση", "Προστατευόμενες Φυσικές Περιοχές" κ.α.. Παράλληλα διοργανώνονται εκπαιδευτικές επισκέψεις σε όλους τους σημαντικούς Υγροτόπους και Εθνικούς Δρυμούς της Ελλάδας.

Για πρώτη φορά ομώνυμο τμήμα λειτούργησε στο Κρατικό ΙΕΚ Νεαπόλεως Θεσσαλονίκης το 1993, ενώ από τότε αντίστοιχα τμήματα λειτούργησαν στα ΙΕΚ Θέρμης, Αλεξανδρούπολης, Γρεβενών, Ιωαννίνων, Καλαβρύτων, Λαγκαδά, Χανίων, Αχαρνών και Σιδηροκάστρου.

Με το πέρασ των σπουδών τους, οι "Οικοξεναγοί" είναι σε θέση όχι απλώς να συνοδεύσουν ομάδες εκδρομικών και μαθητών (όπως γίνεται ακόμη και σήμερα από μη εξειδικευμένους υπαλλήλους ταξιδιωτικών πρακτορείων), αλλά και να ενημερώνουν τους επισκέπτες (μέλη συλλόγων, μαθητές κλπ) για τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της πανίδας, της χλωρίδας και της γεωμορφολογίας κάθε σημαντικής περιοχής, καθώς και για τα προβλήματα - απειλές που διατρέχουν οι βιότοποι σήμερα.

2. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

2.1. ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ – ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΞΕΝΑΓΗΣΗΣ

Η προετοιμασία της εκδρομής – ξενάγησης ξεκινά αρκετές μέρες πριν την πραγματοποίησή της. Γίνεται συνεννόηση του υπεύθυνου Οικοξεναγού με εκπρόσωπο ή εκπροσώπους της ομάδας , παρέας ή συλλόγου, με τον αρχηγό της εκδρομής ή το ταξιδιωτικό πρακτορείο αν πρόκειται για ομάδα τουριστών, με τους εκπαιδευτικούς αν πρόκειται για σχολική εκδρομή.

Ο Οικοξεναγός θα πρέπει να αναγνωρίσει ποια είναι τα χαρακτηριστικά της ομάδας: Ηλικία (-ες), φυσικές δυνατότητες και αντοχή σε παρατεταμένη πεζοπορία, δυνατότητα να ανταπεξέλθουν στη διαμόρφωση του εδάφους σε περίπτωση πχ υψωμάτων, διαδρομών με υψηλό βαθμό δυσκολίας). Θα πρέπει να λάβει υπόψη τις ειδικές ανάγκες συγκεκριμένων ηλικιακών ομάδων: Να προβλέψει χρόνο για παιχνίδι αν πρόκειται για παιδιά, να προνοήσει για συχνότερες στάσεις και διαλείμματα να πρόκειται για ηλικιωμένους. Πρέπει να γνωρίζει για τυχόν προβλήματα υγείας μελών της ομάδας, τα οποία απαιτούν ειδικές συνθήκες μεταφοράς (άτομα με κινητικές δυσκολίες), ή λήψη γευμάτων και φαρμάκων σε συγκεκριμένα χρονικά διαστήματα (πχ σακχαρώδης διαβήτης).

Το πρόγραμμα μιας τέτοιας δραστηριότητας προσαρμόζεται κάθε φορά στις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα των επισκεπτών. Λαμβάνεται υπόψη το μορφωτικό τους επίπεδο (φοιτητές, εξειδικευμένες ομάδες), οι ειδικές δεξιότητες (φωτογράφοι, ορειβάτες), οι επιθυμίες του επισκέπτη (πεζοπορία, ανάγκη για αναψυχή και διασκέδαση, περιβαλλοντικά παιχνίδια για μικρότερα παιδιά), καθώς και ο χρόνος που διαθέτουν (μονοήμερη ή πολυήμερη εκδρομή).

Ο αριθμός των επισκεπτών πρέπει να περιορίζεται ανάλογα με την όχληση που δημιουργείται στο περιβάλλον (πχ πουλιά) από πολυπληθείς ομάδες.

Συχνά οι εκδρομές δεν είναι αμιγώς εκπαιδευτικές, ούτε συμμετέχουν άτομα με ειδικές γνώσεις. Αν πρόκειται για εκδρομές του Σαββατοκύριακου, θα πρέπει να αναγνωριστεί ως προτεραιότητα η γενικότερη διάθεση για αναψυχή μέσα από τη γνωριμία με το φυσικό περιβάλλον. Η κόπωση των επισκεπτών πρέπει να αποφεύγεται σε κάθε περίπτωση και να λαμβάνεται μέριμνα για στάσεις με σκοπό την ξεκούραση ή τη διασκέδαση.

Η ομάδα θα πρέπει να ενημερωθεί για την αναγκαιότητα ειδικού εξοπλισμού και ένδυσης όταν αυτό απαιτείται, καθώς και για την προμήθεια νερού ή τροφής σε περίπτωση που ετοιμάζεται για μια παρατεταμένη - πολύωρη διαδρομή στο φυσικό περιβάλλον.

Ο Οικοξεναγός θα πρέπει να είναι ενημερωμένος για τις καιρικές συνθήκες και την κατάσταση του εδάφους και του οδικού δικτύου στις περιοχές που θα επισκεφθεί τη συγκεκριμένη εποχή (πχ χιόνι, λάσπη, υπερχειλίση χειμάρρων κτλ.). Συχνά επιβάλλεται προηγούμενη επίσκεψη του Οικοξεναγού στις περιοχές αυτές για να βεβαιωθεί για την καταλληλότητα τους. Η μη έκθεση μελών της ομάδας σε δυνητικά επικίνδυνες καταστάσεις είναι αναγκαίο να αποφεύγεται.

Σε κάθε περίπτωση η προηγούμενη συνεννόηση με την ομάδα είναι απαραίτητη για την κατάρτιση του καλύτερου δυνατού προγράμματος.

Τέλος ο Οικοξεναγός έχει καταρτίσει πρόγραμμα με συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα. Η πιθανότητα καθυστερήσεων (πχ λόγω οδικών προβλημάτων ή άλλων απρόοπτων καταστάσεων) πρέπει να έχει προβλεφθεί και να υπάρχει σχεδιασμός εκ των προτέρων για πραγματοποιήσιμες εναλλακτικές λύσεις και τροποποίηση του αρχικού προγράμματος [1-5,9-12].

2.2 Η ΤΕΧΝΙΚΗ ΤΗΣ ΞΕΝΑΓΗΣΗΣ

Ο Οικοξεναγός σε συνεργασία με τους υπεύθυνους της ομάδας (αρχηγό εκδρομής, εκπαιδευτικούς κτλ) καταμετρά τα μέλη της ομάδας σε τακτά χρονικά διαστήματα και απαραίτητα πριν από κάθε αναχώρηση.

Ο Οικοξεναγός πρέπει να είναι ευγενικός και ομιλητικός, παράλληλα όμως θέτει σαφή χρονικά περιθώρια για κάθε στάση και τηρεί αυστηρά το χρονοδιάγραμμα. Προτάσεις για τροποποιήσεις του προγράμματος από μεμονωμένα μέλη μπορούν φυσικά να συζητηθούν, όμως συνήθως επιφέρουν μόνο σύγχυση, παρεξηγήσεις και έχουν ως αποτέλεσμα τη γενικότερη δυσαρέσκεια.

Ο Οικοξεναγός οφείλει να είναι καταρτισμένος και να ανανεώνει τις γνώσεις του. Να αναζητά νέες πληροφορίες και δεδομένα για τις περιοχές που επισκέπτεται σε έγκυρες πηγές γνώσης. Η κατάρτισή του πρέπει να απλώνεται σε ευρύ φάσμα που περιλαμβάνει επιστημονικές γνώσεις που αφορούν τη βιολογία, την οικολογία και τη γενικότερη κατάσταση του οικοσυστήματος / βιοτόπου, όπως και πληροφορίες που αφορούν επίκαιρα θέματα που αφορούν την περιοχή. Θα πρέπει ακόμη να γνωρίζει τοπικές παραδόσεις, έθιμα, τις ασχολίες των κατοίκων και την ιστορία του τόπου, έστω κι αν δεν είναι το ειδικό του αντικείμενο [1-5].

Είναι χρήσιμο να έχει ειδικά εγχειρίδια κατάλληλα για την αναγνώριση ειδών βλάστησης, μυκήτων, εντόμων, πουλιών στο πεδίο.

Γενικά ο Οικοξεναγός πρέπει να είναι: Υπεύθυνος, Ευχάριστος και Καταρτισμένος.

2.3 ΤΙ ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΕΙ ΜΙΑ ΞΕΝΑΓΗΣΗ ΣΤΗ ΦΥΣΗ

Η ξενάγηση ξεκινά συνήθως εντός του λεωφορείου που μεταφέρει τους επισκέπτες – εκδρομείς. Γίνεται ενημέρωση για το πρόγραμμα και παράθεση γενικών προκαταρκτικών στοιχείων που αφορούν τις περιοχές που θα επισκεφθούν. Γίνονται αναφορές σε πολιτισμικά στοιχεία της περιοχής, στην ιστορία και τη γεωμορφολογία της και πως αυτή διαμορφώθηκε σε βάθος χρόνου.

Κατά τη διάρκεια των ξεναγήσεων σε υγροτόπους γίνεται παρατήρηση πουλιών με χρήση τηλεσκοπίου (“birdwatching”). Η δραστηριότητα αυτή, ελάχιστα γνωστή στην Ελλάδα - εξαιρεμένων κάποιων εξειδικευμένων ομάδων - γνωρίζει ιδιαίτερη άνθηση στις χώρες της Κεντρικής και Βόρειας Ευρώπης. Η παρατήρηση της πτήσης των πουλιών, των ιδιαίτερων μορφολογικών χαρακτηριστικών τους και των συνηθειών τους εντυπωσιάζει κάθε επισκέπτη χωρίς προηγούμενη αντίστοιχη εμπειρία [1,2,15-19].

Απαραίτητο στοιχείο των ‘Οικοξεναγήσεων’ είναι η πεζοπορία σε περιοχές με ιδιαίτερη φυσική ομορφιά.. Δίνεται έμφαση στη χλωρίδα, την πανίδα (αναγνώριση ειδών και επισήμανση αυτών που κινδυνεύουν με εξαφάνιση), τους κινδύνους που διατρέχει το περιβάλλον και το καθεστώς προστασίας της περιοχής (διεθνείς ή εθνικές οδηγίες) [1-3,7,19].

Γίνεται τέλος αναφορά στον τοπικό πληθυσμό, τις ασχολίες του, τις παραδόσεις, τα έθιμα της περιοχής. Οι εκδρομές αυτές μπορούν να συνδυαστούν με επισκέψεις σε πόλεις – οικισμούς και σε χώρους ιστορικού – αρχαιολογικού ενδιαφέροντος, μουσεία, σπήλαια, όπου βέβαια η ξεναγήση γίνεται από Ξεναγούς Αρχαιοτήτων καθώς δεν εμπίπτει στο αντικείμενο του Οικοξεναγού.

Τα ανωτέρω συνδυάζονται με διαλείμματα ξεκούρασης και αναψυχής και προβλεπόμενες στάσεις για φαγητό και διασκέδαση.

2.4 ΞΕΝΑΓΗΣΗ ΣΤΟΝ ΥΓΡΟΤΟΠΟ ΚΟΡΩΝΕΙΑΣ - ΒΟΛΒΗΣ

Ως εφαρμογή των ανωτέρω παρουσιάζεται ένα παράδειγμα μιας τέτοιας δραστηριότητας: Μια μονοήμερη επίσκεψη ομάδας 25 φοιτητών πανεπιστημιακής σχολής στον Υγρότοπο Κορώνειας – Βόλβης που βρίσκεται σε μικρή απόσταση ανατολικά της Θεσσαλονίκης (εικόνα 1). Πρόκειται για ένα σπάνιο σύμπλεγμα οικοσυστημάτων με υγρόφιλα δάση, λίμνες, υγρά λιβάδια, λασποτόπια, ποτάμια, θαμνώνες και γεωργικές εκτάσεις που συγκροτούν έναν ενιαίο σημαντικό υγρότοπο, εκεί που άλλοτε, εκατομμύρια χρόνια πριν δέσποζε η ενιαία λίμνη Μυθονία. Ο υγρότοπος των Λιμνών Κορώνειας – Βόλβης συγκαταλέγεται ανάμεσα στους 11 υγρότοπους της χώρας μας που προστατεύονται από τη «Σύμβαση για τους Υγρότοπους Διεθνούς Σημασίας ως Ενδιαιτήματος για τα Υδροβία Πτηνά», γνωστή και ως Σύμβαση Ραμσάρ. Επίσης, έχει χαρακτηριστεί ως Περιοχή σημαντική για την Ορνιθοπανίδα με την Οδηγία 79/409 της Ε.Ε. και αποτελεί μέρος ενός δικτύου από Ειδικές Ζώνες Διατήρησης «Φύση 2000» με την κοινοτική οδηγία 92/43 για τη Διατήρηση των Φυσικών Οικοτόπων της Αγρίας Πανίδας και Αυτοφυούς Χλωρίδας [1,2].

Ενδεικτικό πρόγραμμα ξεναγήσης (Διάρκεια : 6-8 ώρες)

- Αναχώρηση από Θεσσαλονίκη.
- Άφιξη στην Λίμνη Κορώνεια (Αγίου Βασιλείου). Ενημέρωση για το υγροτοπικό σύμπλεγμα των λιμνών Κορώνειας – Βόλβης. Πεζοπορία μέχρι το παρατηρητήριο όπου ακολουθεί παρατήρηση διαφόρων ειδών της ορνιθοπανίδας [φλαμίνγκο (εικόνα 2), κορμοράνοι, πελεκάνοι, σκουφοβουτηχτάρια] με τηλεσκόπιο.
- Αναχώρηση για τη Λίμνη Βόλβη (εικόνες 3,4,5)
- Επίσκεψη στο «Βήμα του Αποστόλου Παύλου» στο χωριό Απολλωνία (εικόνα 6).
- Επίσκεψη στο Παραλίμνιο Δάσος της Απολλωνίας (ένα από τα τελευταία εναπομείναντα παραλίμνια δάση της Ευρώπης). Ακολουθεί μικρή πεζοπορική διαδρομή και παρατήρηση της αποικίας των γκριζων ερωδιών (Σταχτοσκινιάδες) με τηλεσκόπιο (εικόνα 5). Παρατήρηση χλωρίδας και πανίδας (εικόνες 4,7,8,9). Ενημέρωση για τη γεωμορφολογία, την ιστορία και τις οικολογικές αξίες της περιοχής.
- Αναχώρηση για την όχθη της Βόλβης (εικόνα 3) και επίσκεψη στα Ιαματικά Λουτρά Βόλβης – Ορνιθοπαρατήρηση (εικόνα 5).
- Ακολουθεί γεύμα σε παραλίμνια ταβέρνα.
- Σύντομη στάση στους γεωλογικούς σχηματισμούς "Νυμφόπετρες" (εικόνα 6).
- Επίσκεψη στο Διατηρητέο Μνημείο της Φύσης «Πλάτανος Σχολαρίου» (εικόνα 10) και παρατήρηση των αποικιών των ερωδιών (Σταχτοσκινιάδες).
- Επιστροφή.

Κατά τη διάρκεια της ξενάγησης γίνεται αφορά στα προβλήματα του οικοσυστήματος, αλλά και στη οικολογική του αξία [1,2,14-16]:

Η **Λίμνη Κορώνεια** τα τελευταία χρόνια έχει υποστεί μια τεράστια οικολογική καταστροφή, εξ αιτίας της υπερβολικής ρύπανσης και της υπερβολικής άντλησης νερού – κυρίως για αρδευτικούς σκοπούς – που σε συνδυασμό με την έντονη ανομβρία επέφεραν το σταδιακό θάνατο της λίμνης. Έτσι, από το 1995 η λίμνη θεωρείται νεκρή καθώς κανένα είδος της ιχθυοπανίδας δεν μπορεί να επιβιώσει πλέον σ' αυτήν! Η απόρριψη ανεπεξέργαστων βιομηχανικών αποβλήτων στη λίμνη, κυρίως από βαφεία, βυρσοδεψία, ελαιουργεία και τυροκομεία πολλά εκ των οποίων λειτουργούν χωρίς άδεια (!), η ρύπανση των υδάτων από γεωργικά λιπάσματα, φυτοφάρμακα και αστικά απόβλητα σε συνδυασμό με την ανομβρία των τελευταίων χρόνων και την υπερβολική άντληση των νερών (είτε μέσω γεωτρήσεων του υπόγειου υδροφόρου ορίζοντα είτε με απευθείας αντλήσεις από τη λίμνη) κυρίως για αρδευτικούς σκοπούς, επέφεραν σιγά-σιγά τη πτώση της στάθμης της λίμνης και τη σταδιακή νέκρωσή της (εικόνα 11). Παράλληλα, η μείωση των υδάτινων αποθεμάτων είχε ως αποτέλεσμα τη δραματική επιδείνωση των ποιοτικών χαρακτηριστικών της λίμνης. Η λίμνη θεωρείται πλέον υπερευτροφική με Ph κοντά στο 11 (όταν το ανώτατο όριο είναι 8,5) με αυξημένες τιμές αμμωνίου, φθορίου, βαρίου και τοξικών μετάλλων και με αλατότητα 6 – 12 φορές μεγαλύτερη από το επιτρεπόμενο όριο για άρδευση. Μάλιστα τον Αύγουστο του 1995 παρατηρήθηκαν μαζικοί θάνατοι ψαριών ενώ ένα μήνα αργότερα ακολούθησαν θάνατοι πουλιών. Έκτοτε έγιναν κάποιες προσπάθειες εμπλουτισμού της λίμνης με γόνους ψαριών αλλά απέβησαν άκαρπες αφού η λίμνη ήταν πια νεκρή, ενώ τον Σεπτέμβριο του 2004 εντοπίστηκαν παραπάνω από 30000 ψόφια πουλιά [1,2].

Στην προστατευόμενη περιοχή του υγροτόπου ανήκουν επίσης το **Παραλίμνιο Δάσος της Απολλωνίας** – ένα από τα τελευταία εναπομείναντα παραλίμνια δάση της Ευρώπης και το **Αισθητικό Δάσος της Ρεντίνας** (εικόνα 12) στις όχθες του Ρήχιου ποταμού που διαρρέει τα Στενά της Ρεντίνας και δημιουργεί ένα τοπίο σπάνιου φυσικού κάλλους που δικαιολογημένα ανακηρύχτηκε Αισθητικό δάσος. Το **παραλίμνιο δάσος της Απολλωνίας**, στη νότια όχθη της Βόλβης, έχει μοναδική οικολογική αξία, καθώς τα φυτικά είδη που το συγκροτούν σκλήθρα, πλατάνια, ασημόλευκες, ιτιές και λυγαριές δύσκολα βρίσκονται συνενωμένα σε δάσος. Τέτοιες φυτοκοινωνίες (*Alnoporuletum*) που άλλοτε υπήρχαν σε πολλά ποτάμια της χώρας μας, σήμερα θεωρούνται πολύ σπάνιες. Το δάσος της Απολλωνίας είναι η μοναδική περιοχή στην Ελλάδα που φιλοξενεί μεικτές αποικίες γκριζών ερωδιών και πελαργών. Κατά το παρελθόν το δάσος εκτεινόταν σε έκταση 3.000 στρεμμάτων, αλλά υλοτομήθηκε ληστρικά για να αποδοθούν εκτάσεις στους γεωργούς. Έτσι σήμερα έχουν παραμείνει μόλις 150 στρέμματα δάσους που τελευταία με προσπάθειες του ΥΠΕΧΩΔΕ στο πλαίσιο της αποκατάστασης και ανάδειξης του δάσους της Απολλωνίας γίνονται έργα, όχι μόνο για να σταματήσει η συρρίκνωσή του, αλλά και για να αυξηθεί η έκτασή του [1,2].

Στον υγρότοπο έχουν καταγραφεί θαυμαστά **είδη γλωρίδας και πανίδας** (800 είδη φυτών και πάνω από 3000 είδη ζώων) αναδεικνύοντας την περιοχή σε μια από τις σημαντικότερες υγροτοπικές περιοχές της χώρας μας. Από τα **248 είδη πουλιών** που έχουν καταγραφεί, πολλά καταφθάνουν στον υγρότοπο για να διαχειμάσουν όπως οι τσικνόπαπιες, οι πρασινοκεφαλόπαπιες, οι χουλιαρομύτες, οι χήνες, οι κύκνοι, τα βουτηχτάρια με σημαντικότερα είδη πάπιας την Βαλτόπαπια και την Ροπαλόπαπια που ανήκουν στα σπάνια και απειλούμενα είδη τα οποία προστατεύονται από Ευρωπαϊκές και Διεθνείς Συμβάσεις. 104 είδη πτηνών αναπαράγονται και εδώ ανήκουν ορισμένα είδη ερωδιών όπως ο σταχτοτσικνιάς, ο λευκοτσικνιάς, ο νυχτοκόρακας, ο μικροτσικνιάς, ο πορφυροτσικνιάς και οπισμένα είδη αρπαχτικών όπως ο κραυγαετός, ο καλαμόκιρκος, η αετογερακίνα και το σαΐνι. Ανάμεσα στην πλούσια πτηνοπανίδα περιλαμβάνονται και τα διαβατικά, δηλαδή εκείνα που σταθμεύουν στις λίμνες για να τραφούν και να ξεκουραστούν κατά τη διάρκεια των μακρινών μεταναστευτικών τους ταξιδιών. Μερικά από αυτά είναι **σπάνια και απειλούνται παγκοσμίως με εξαφάνιση** όπως η χουλιαρομύτα, η χαλκόκοτα, ο αργυροπελεκάνος, ο ροδοπελεκάνος, ο πετρίτης, ο ασπροπάρης και το κομψότατο φοινικόπτερο περισσότερο γνωστό ως φλαμίγκο του οποίου ο πληθυσμός σύμφωνα με καταμετρήσεις της Ελληνικής Ορνιθολογικής Εταιρείας στη Λίμνη Κορώνεια τον Οκτώβριο του 2000, ανερχόταν σε 11.750 άτομα – πληθυσμός που δεν έχει παρατηρηθεί σε κανένα άλλο μέρος της χώρας μας [1,7,15-19]. Όσον αφορά τα **θηλαστικά**, αυτά φθάνουν τα 34

κι εδώ ανήκουν αρκετά συνηθισμένα είδη όπως η αλεπού, η νυφίτσα, το κουνάβι, ο λαγός, ο σκίουρος, αλλά και πολύ σημαντικά όπως τα κινδυνεύοντα με εξαφάνιση: αγριόγατα, βίδρα, λαγόγυρος, τσακάλι και ασβός [1,2,19]. Από τον κόσμο των **ψαριών** (22 είδη), ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν η λιπαριά, η γελάρτζα και το λακόψαρο που είναι ενδημικά της Βόλβης [1,2, 20-21]. Επιπλέον τα **υδρόβια φυτά** όπως η φακή του νερού, τα σπάνια νεροκάστανο και η ναϊάς η μικρή, βενθόφυτα, υδροχαρή καθώς και είδη που αναπτύσσονται στις πλαγιές των λόφων που στεφανώνουν τις λίμνες όπως η ελιά, το πουρνάρι, ο κέδρος, το ρείκι, ο γαύρος, η βελανιδιά και η οξιά είναι μερικά από τα είδη που συντέλεσαν στη δημιουργία ενός μωσαϊκού βλάστησης.

Δεν είναι τυχαίο, λουπόν, ότι η περιοχή έχει συμπεριληφθεί στους 11 υγρότοπους Ραμσάρ της χώρας μας, προστατεύεται από τη Σύμβαση της Βαρκελώνης για την προστασία της Μεσογείου από τη ρύπανση, κι από τη Σύμβαση της Βέρνης για τη διατήρηση της Ευρωπαϊκής Άγριας Ζωής και των Φυσικών Βιοτόπων, καθώς κι από τη Σύμβαση της Βόννης για τη Διατήρηση των μεταναστευτικών ειδών Άγριων Ζώων [1,2,6].

3. ΣΥΖΗΤΗΣΗ & ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η παρούσα εργασία στοχεύει στην ανάδειξη μιας νέας μορφής δραστηριότητας, του οικοτουρισμού, με σκοπό να βρει απήχηση σε ένα κοινό με περιβαλλοντικές ευαισθησίες. Παράλληλα αναδεικνύει μέσα από το παράδειγμα της ξενάγησης στον Υγρότοπο Κορώνειας – Βόλβης την εικόνα εγκατάληψης από τους αρμόδιους φορείς, μιας περιοχής με διεθνώς αναγνωρισμένη οικολογική αξία. Η πραγματοποίηση τέτοιων δραστηριοτήτων με τη συνδρομή ειδικών μπορεί να συμβάλει στην ευαισθητοποίηση του κοινού και ιδιαίτερα των νέων ανθρώπων σε περιβαλλοντικά ζητήματα [1-13].

Πέρα όμως από αυτό και ο επισκέπτης κάθε ηλικίας, επιπέδου μόρφωσης και φυσικών δυνατοτήτων μπορεί να απολαύσει τα πανέμορφα δάση και τις λίμνες της χώρας μας όλες τις εποχές του χρόνου. Μια εκδρομή χαλάρωσης και αναψυχής συνδυάζεται - με τη κατάλληλη προετοιμασία και καθοδήγηση - με την ενημέρωση για τη βιοοικολογία του τόπου και τους κινδύνους που διατρέχει το περιβάλλον σήμερα. Ο 'οικοτουρισμός' είναι μία νέα ψυχαγωγική δραστηριότητα που μπορεί και πρέπει να αναπτυχθεί ιδιαίτερα στην πατρίδα μας, προς όφελος του φυσικού περιβάλλοντος και των ανθρώπων που ζουν σ' αυτό.

Θέμις Νασσοπούλου

Ξεναγός Εθνικών Δρυμών & Υγροτόπων (Οικοξεναγός), – *MSc Biodiversity*
Τηλ. 6937122299 , email: nasthem1@hotmail.com , Website: www.oikoxenagos.gr

---

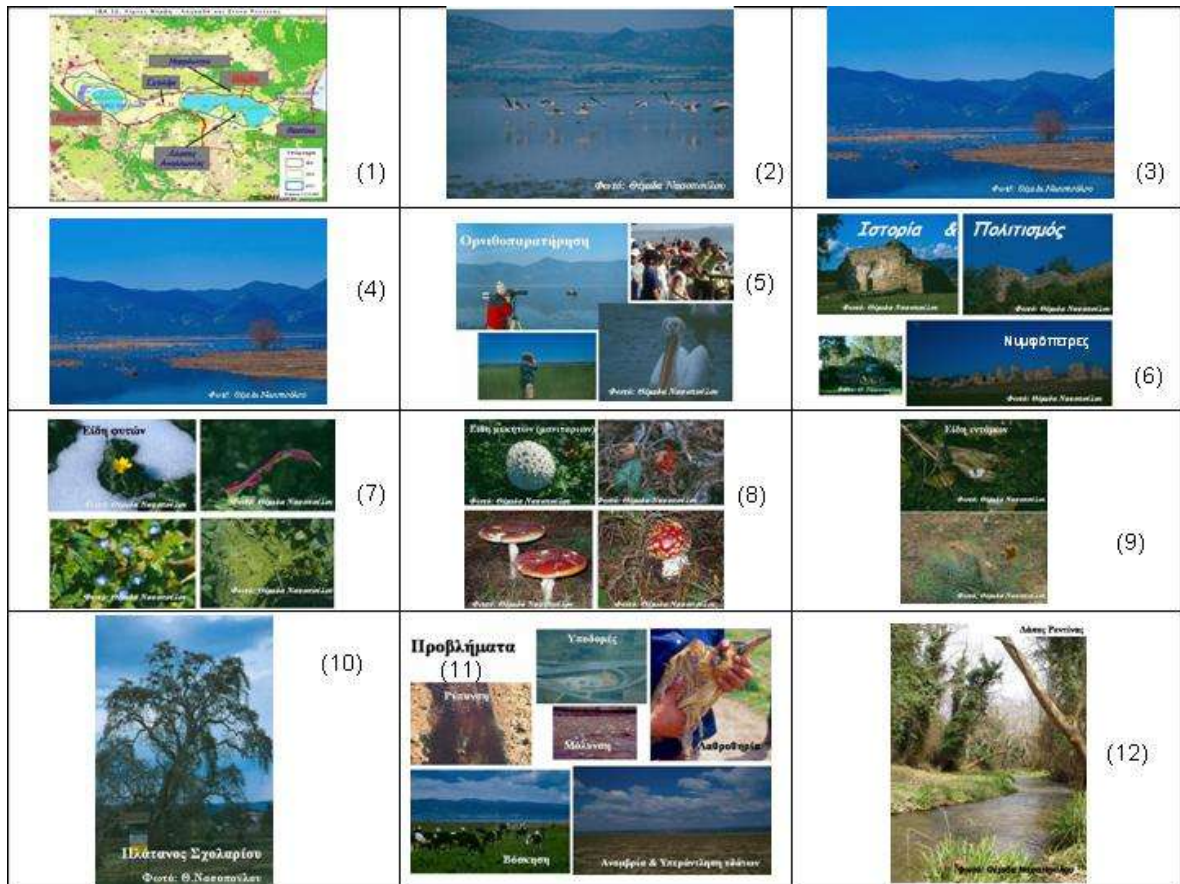
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ:

1. Νασσοπούλου Θ. Μπάντη Ο., Λεύκωμα Υγροτόπου Κορώνειας –Βόλβης. Εκδ.: Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς, Θεσσαλονίκη, 2003.
2. Nasoroulou Th., Evaluation of waterbird populations, in the Ramsar Wetland of the Lakes Koronia & Volvi in Northern Greece, Thesis MSc Biological Diversity, Plymouth, United Kingdom 2005.
3. Guided nature walks- a short manual. Birdlife International (www.birdlife.org).
4. Καραδημήτρη Μ. Τεχνική Ξεναγήσεως Σημειώσεις Παραδόσεων. Ανωτέρα Σχολή Ξεναγών Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη 1992 .
5. WWF Ελλάς. Οδηγός του Καλού Επισκέπτη στη Λίμνη Κερκίνη. Φυλλάδιο WWF Ελλάς, 1986
6. Κατσαδωράκης Γ., Η φυσική κληρονομιά της Ελλάδας. Εκδ.: Παγκόσμιο Ταμείο για τη Φύση-WWF Ελλάς:Αθήνα, 1999.
7. Eagles, P.F.J., et al Sustainable Tourism in Protected Areas. Guidelines for Planning and Management, IUCN, Gland, Switzerland and Cambridge, UK 2002.
8. Κατσακιώρη Μ., Κατευθυντήριες γραμμές για τον σχεδιασμό έργων ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης κοινού σε θέματα υγροτόπων. Εκδ. :ΥΠΕΧΩΔΕ – ΕΚΒΥ -MedWet, Θεσσαλονίκη 2001.
9. Σβορώνου Ε., Μέθοδοι Διαχείρισης του Οικοτουρισμού και του Τουρισμού σε Προστατευόμενες Περιοχές. Εκδ.: Υπουργείο Περιβάλλοντος Χωροταξίας & Δημοσίων Έργων, Αθήνα 2003.
10. Κομίλης Π., Όικοτουρισμός: Η εναλλακτική προοπτική αιεφόρου τουριστικής ανάπτυξης. Εκδ.: Προπομπός, Αθήνα.
11. Αγγελίδης Ζ., Ανάπτυξη προγράμματος Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Στο: Περιβάλλον και Εκπαίδευση. Συμβολή στην περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση για τα προβλήματα της Θεσσαλονίκης. Παπαναούμ Ζ. (Επιμ.). Εκδ.: ΥΠΕΧΩΔΕ-Οργανισμός Ρυθμιστικού Σχεδίου – Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη 1997.
12. Παπαναούμ Ζ. Περιβάλλον και Εκπαίδευση. Συμβολή στην περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση για τα προβλήματα της Θεσσαλονίκης. ΥΠΕΧΩΔΕ-Οργανισμός Ρυθμιστικού Σχεδίου – Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, 1997.
13. Σφήκας Γ. Τσουνής Γ. Οικοτουριστικός Οδηγός της Ελλάδας. Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς- Ελληνική Εταιρία Προστασίας της Φύσης, 1993.
14. Αδαμαντιάδου Σ., Κατσίκας Ν. Γνωρίζοντας τους Υγροτόπους Λίμνες Κορώνεια και Βόλβη .Εκδ.: ΥΠΕΧΩΔΕ, 1997.
15. Βασιλάκης Κ., Παναγιωτοπούλου Μ., Τσάκωνα Γ. Σημαντικές Περιοχές για τα Πουλιά της Ελλάδας. Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία, 1994.
16. Νασσοπούλου Θ. Καταγραφές ορνιθοπανίδας στον Υγρότοπο Κορώνειας Βόλβης. Το Υδρόβιο Τεύχος 5, Εκδ.:Κέντρο Πληροφόρησης Κορώνειας-Βόλβης, 1999
17. Τσουνής Γ. Birdwatching. Στο μαγικό κόσμο των πουλιών. Εκδ.: Ελληνικά Γράμματα, 1999.
18. Χανδρινός Γ. Πουλιά. Στο : Το κόκκινο βιβλίο των απειλούμενων σπονδυλόζων της Ελλάδας. Εκδ.: Ελληνική Ζωολογική Εταιρεία. Αθήνα, 1992.
19. Royal Society for the Protection of Birds – United Kingdom (www.rspb.org.uk).
20. Κοκκινάκης Α., Σίνης Α., Κριάρης Ν.. Μελέτη ιχθυοπανίδας και καθορισμού κλειστών περιοχών οριοθέτησης αλιευτικών ζωνών και αντιμετώπισης της παρεμπόδισης της αμφίδρομης κίνησης των ψαριών στις λίμνες Κορώνεια και Βόλβη και των χειμάρρων αυτών. Θεσσαλονίκη 2000.
21. Οικονομίδης Π.Σ Ψάρια Στο: Το Κόκκινο βιβλίο των απειλούμενων Σπονδυλόζων. Εκδ.: Ελληνική Ζωολογική Εταιρεία. Αθήνα, 1992.

Θέμις Νασσοπούλου

Ξεναγός Εθνικών Δρυμών & Υγροτόπων (Οικοξεναγός), – *MSc Biodiversity*
 Τηλ. 6937122299 , email: nasthem1@hotmail.com , Website: www.oikoxenagos.gr

ΕΙΚΟΝΕΣ

Θέμις Νασσοπούλου

Ξεναγός Εθνικών Δρυμών & Υγροτόπων (Οικοξεναγός), *MSc Biodiversity*
 Τηλ. 6937122299 , email: nasthem1@hotmail.com , website: www.oikoxenagos.gr